

## III.

**Matthias Ancher sen,**

Biskop i Ribe Stift († 1741).

Denne Mand kan formentlig tjene til Exempel paa, hvor uheldigt det er for et Menneske at komme paa en fejl Hylde i Livet. Thi medens det kun er et tarveligt Eftermæle, Matthias Ancher sen som Biskop har efterladt sig, er der næppe Tvivl om, at han egnede sig godt til Videnskabsmand, hvis det var faldet i hans Lod ganske at kunne vie sig til det Fag, som han fra Ungdommen af med stor Flid og ikke mindre Begavelse havde kastet sig over, nemlig de østerlandske Sprog. Vel blev han Professor ved Universitetet, men ved Forholdenes Ugunst ikke

i sit Yndlingsfag, hvori han vistnok havde kunnet udrette noget betydeligt, men i Mathematik, som han ikke vides særlig at have syslet med. Og da han i Aarenes Løb trættedes derved og søgte en Tilflugt i den gejstlige Stilling, kom han, som det synes, ogsaa ind paa noget, der neppe ret laa for hans Interesse eller Evner, især i en Tid, da de aandelige Strømninger vare stærke og krævede en hel Mand<sup>1)</sup>. — Efterfølgende Biografi findes i Kallske Saml. 518, 4to, og er, som det synes, skreven med Hans Adolf Brorsons Haand og vistnok benyttet ved den Ligtale, Brorson som Stiftsprovst i Ribe holdt over Biskop Anchersen.

---

Matthias Anchersen er føed i Colding d. 16. Mart. Anno 1682. Hans Fader var Doct. Ancher Anchersen, Bisp over Riiber Stigt; hans Moder Maren Pedersdatter. Efter Aarenes tilvext blev han først opføed i den Saliggjørende Guds Kundskab og dernest i boglige Konster, baade under private og publique Information, til hand Ao. 1698 blev, Supremus fra Riiber Skole, af Rect: Mag. Seerup til det Kongl. Universitet dimitteret, hvor han Supremus Candidatorum holte Petitionem Honorum, blev inscriberet, Rectore Magnifico Etatz-Raad Christian Reitzer, Decano fac. Philosoph. Hans Excellence Hr. Conference Raad Caspar Bartholin, og fick efter begiæring Privatum Præceptorem Hr. Etatz-Raad Poul Vinding. Forblev saa i 3 Aar stille ved Univertitetet, inlogeret i sin Sal. Svogers Stigts-Provstens Magstr. Joh. Dorschæi Huus, og i samme tiid med berømmelse absolverede sine Examina Academica, Philosophicum under Decano Velbemeldte Hr. Etatz Raad Poul Vinding Ao. 1699, da han samme gang blev Philos. Baccalaureus, Theologicum Ao. 1700 under Dct. Hans Wandel og Dct. Hans Bartholin, og prædikede for sin Dimiss

---

<sup>1)</sup> Jfr. Dansk biogr. Lexicon I. I Kirkehist. Saml. I, 117, 148, 211-2 og i N. k. S. III, 844-5 findes nogle Notitser om M. Anchersen.

i Frue Kirke Fredagen for Pintze-dag Ao. 1701 under bemelte Doctor Hans Wandel. Exercitia Academica og Collegia frekventerede han over alt, mest Profess. Hans Steenbucks Collegia Hebræum et Theologicum, hvor han blev perfectioneret i den Hebraiske Bibels læsning, og derforuden blev i samme Professors Collegio privatissimo paa 2 Aar grundig informeret in Rabbiniis. Under samme Professor responderede han Ao. 1701 til hans 3die Disputatz, kaldet Examen Versionis Vernaculæ ad Stateram Ebræi Codicis.

Samme Aar 1701 d. 6 Junij blev han allernaadigst beskicket til Rector Scholæ Trivialis i den Kongl. Stabellstad Fridericia, hvilket embede han i 5 aar troeligen forestoed. I samme tiid loed han sig dagligen informere in Antiquitatibus Iudaicis et Rabinicis af de der boende Jøders Rabbi, Abraham Hakkohen, og paa sin profect derudj gav en liden prøve Ao. 1704 i een disputatz, kaldet: Spicilegium Defectus Lexicorum Rabbincorum, som han holt paa Kiøbenhafns Academie in Auditorio Inferiori, i hvilken Act Hr. Professor Steenbuck beviiste ham den ære at være Opponens. Ao. 1705 d. 21 Febr. behagede det allernaadigst hans Kongl. Majest. høylovlig ihukommelse Kong Frederich den Fierde at beskicke ham til Professor Philosophiæ og efter sit Senium at ascendere in Facultatem Theologicam paa Kiøbenhafns Universitet. For nu at habilitere sig til den Station i Fremtiden, resolverede han aaret derefter 1706 in Junio at resignere Rectoratet i Fridericiæ Scholæ og begive sig udenlands.

Tog saa Touren ud til Hamburg, hvor han gjorde sig vel bekient med Fabricio og Georg. Eliezare Edzardo, i Bremen med Jacobo Mejero, i Grønningen med Braunio og Hulsio, og forblev 3 Maaneder i Franeker hos Vitringam, van der Wayen og Jacobum Rehenferd. Men som hans Attraa var til at avancere i de Orientaliske Sprog, rejste han sidst i Octbr. over Zvol og Deventer, hvor han blev kient af den lærde Cupero, og kom til Utrecht, hvor han

forblev 10 Maaneder hos den i de Orientalske Tungemaale vidt berømte Prof. Hadrianum Relandum, der bragte ham til den profect i det Syriske og Arabiske Sprog, at han der Ao. 1707 udgav Abu-Ismael Al-Tograi Poema Arabicum med Jac. Golii Version og sine smaa Notis, tilligemed samme Relandi Introduction. — Der omgickes han familiair med dem, der enten af Lærdom, som Roell, Leydekker, Pet. Burmanno, Petisco; eller Bibliotheque, som van der Mark; eller Medaille-Cabinette, som Mons<sup>r</sup> de Barry og Chevalier, vare af alle høiyagtede. Derefter, for at penetrere til grunden i de Iødiske Antiquiteter, begav han sig Ao. 1707 in Augusto til Amsterdam, hvor han først inlogerede sig hos de 2de brave Mænd Ludolphum Kusterum og Tiberium Hemsterhuys, nu Græcæ Lingvæ Professorem til Franker, saaledes at disse 3 der i Huuset holte deres eeget Bord, og med dem hver Mandag Eftermiddag holt hand samling med den lærde Clerico om alle de lærde Sager, der udkom, hvorom Ms<sup>r</sup> Clerk skrev sine betenkninger i sit Værk, kaldet Bibliotheque choisie.

Han loed sig der daglig undervise i Rabbinicis af den berømmelige Professor Suyrenhuysen, som han efter 3 Maaneders forløb flyttede ind til i Huset, skjønt han forblev stedse ved sit forrige Spiseqvarteer hos Kusterum og Hemsterhuys, og in Talmudicis loed sig baade Formiddag og Eftermiddag informere af den lærde Rabbi Jacob Bar-Cohen, og den store Rabbi Leon og Rabbi Chaggi, did kommen fra Jerusalem, og ved dem havde frie adresse til at bivaane baade Iødernes offentlige Forsamlinger og Cereemonier paa deres Sabbath og Fester i deres Synagoger, saavel som og i deres private Collegier, Gymnasier og Disputatzer, saa han begge deres Talmuder kunde selv læse, og andre derudj informere og lære. Jevnligen omgikkes han og der med D. van Lewen, som boede kuns 2 Dørre fra Hr. Suyrenhuysen, item med Dct. Hajo Taco van den Honart og den gamle Philippo a Limborch. Besaae ofte der den Armeniske Kirkes Liturgie og Bogtryckeri hos

Lucasium, der til foranlediget af den lærde Schrödero, som ved sin lange omgang med den Armeniske Patriarch, paa Reysen til Archangel, havde samlet sig stor Videnskab i det Persiske og Armeniske Sproge og Underrætning om den Armeniske Kirke. Især nød han stoer Høflighed udj Myn Heer Jacob de Vildes Huus, hvorudj han med Tiberio Hæmsterhuys havde frie Adgang til hans mageløse Medaille-Cabinette.

Udj Haerlem havde han meget god Kiendskab med den lærde D. Antonio van Dalen, Petro Relando og Edwardo van Zurch; udj Leyden med Iacobo Gronovio, Perizonio, Carolo Schaaf, Thoma Crenio, især med Alberto Schultens, siden Theologo og Lingv. Orientat. Profess. i Franecker, med hvilke han daglig freqventerede de kostelige Mss<sup>ta</sup> Orientalia i Leydens Bibliotheque. — I Rotterdam var han vel bekient med Professor Hesselio og Iacobo Basnage.

Ao. 1708 in Martio reyste han over til Engelland, hvor han af Relando og Kustero adresserit til Dct. Petrum Allix og Nicholson blev strax anført til at besee alle Collegia og rare Bibliothequer, især Biskoppens af Eli, Dct. Mori, og hans Excellences Hr. Ezechielis Spanhemii, hvis Bibliothequer overgik alle andre med den utroelige mengde af Auctorum Authentiques Codicibus Mss<sup>tis</sup>.

Derfra drog han til Oxford, hvor han strax ved D. Hudson fick Adgang til det store Academicke Bibliotheque og til de braveste Mænd i Collegierne, hvis Tal falder her for vitløftig at opregne. Men som paa den Tiid var ingen, som til Oxford in Orientalibus excellerede, saa efter et par Maaneders Tiid ilede han derfra til Cambridge til de i Persisce, Turkiske og Arabiske Tungemaal bekiendte Professores, Dct. Sicke, Reuscium og Ockley, hvor han ved Dct. Laughthons, Needhams og Daviesii Andførelse blev meget vel andtaget hos Dct. Bentley og den vitbereyste, men af Lærdom og Høflighed imod fremmede langt be-

rømmeligere Dct. Cowel og mangfoldige flere brave Mænd over alt i Collegierne.

Den daglige Glæde og Fornøjelse, som han nu havde her i disse ypperlige Mænds lærde Conversation, blev mod Aarets Udgang imod hans Tanker ham siden beskaaren. Thi da han fra Kiøbenhafns Universitet blev tilmældet, at hannem nu var Platz tilfalden in Facultate Philosophica, reyste han tilbage, og ey uden største Livsfare kom Juleaften til Amsterdam. Og som dend store Vinter, der i Begyndelsen af Aaret 1709 da indfalt, formente ham at reyse, forblev han mestendeel til Leyden for at benytte sig imidlertid af Bibliotheqvet, indtil hand omsider in Aprili reyste derfra igiennem Tydskland, og paa Christi Himmelfarts Dag Ao. 1709 kom til Kiøbenhavn; hvor han underskrev Statutis Academiæ og blev derpaa Professor Geometriæ. Holte derefter adskillige Collegia Orientalia og Theologica for dem, som sligt forlangede, og samme Aar Orationem Iubilæam in Auditorio Superiori.

Ao. 1711 in Junio tiltraadte han i den haarde Pestes tiid Secretariatum Academicum, og forblev i ald den bedrøvelige Tid stille ved samme sin Station ubesmittet. Samme sit Secretariat forestoed han i 9 Aar, og udj den Tiid expederede alle Iudicialia saavelsom Literaria, indtil Ao. 1720 d. 14 Febr.<sup>1)</sup>, da Gud ved Consistorium behagede at kalde ham fra Akademiet til Taarnbye Amager Meenighed, hvortil hand af daværendes Biskop over Siøllands Stigt, Doct<sup>r</sup> Christen Worm, d. 20 Martij samme Aar i Frue Kirke blev indviet, og af daværende Stigts-Provst Mags<sup>tr</sup>

---

<sup>1)</sup> Til Universitetets Sekretær egnede Anchersen sig fortrinlig, da han ikke blot skrev en elegant Haand, men ogsaa var en udmærket Latinist. Bekjendt er især hans Program af 1716, hvori han «i det skønneste Latin», men forøvrigt paa den meest nærgaaende Maade læste Studenterne Texten, fordi de vare sendrægtige til at gribe til Vaaben for at afværge et befrygtet Angreb paa Hovedstaden af svenske Tropper.

Morten Reenberg Dominica Palmarum indsat, hvilket Embede han lidet over 6 Aar ved Guds Kraft betiente.

Aar 1726 d. 3 Maj blev hand efter Guds Raad af Høyløvlige Ihukommelse Kong Friderich den Fierde derfra kaldet til Sognepræstes Embede ved Trinitatis Meenighed i Kiøbenhafn med allernaadigst Tillæg i den Kongl. Bestalling, at dersom hand i samme sit Embede oplevede Stød in Facultate Theologica, maatte han dertil ascendere, og begge Embeder tillige betiene. I dette hans Embedes Betiening behagede det Gud at lade ham d. 20 Octbr. 1728 med de fleste Byens Indvaanere prøve den forfærdelige Ildebrand, der med den største Deel af Trinitatis Sogn lagde og hans Velfært i Aske.

Aar 1731 d. 14 Mart. da Gud havde bortkaldet hans Høyærværdighed Søren Lintrup, Kongl. Majs<sup>ts</sup> Confessionarium, Hof-Prædikant og Theologiæ Professorem Ordinarium, tog han efter ham Plads i Facultate Theologica som IV<sup>tus</sup> Theologus Ordinarius.

Men som Riber Bispestoel ved Biskop Mags<sup>tr</sup> Laurids Thuras dødelige Afgang nogle Dage derefter var blevet vacante, behagede det hans Majestæt, Vores allernaadigste Arve Konge, Kong Christian den VI<sup>te</sup> til samme vacante Plads hannem at udsee og beskicke. Til dette høye og hellige Embede blev han Aar 1731 den 13 Søndag efter Trinitatis udj sit Alders 50 Aar indviet af hans Høyærværdighed Dr. Christen Worm, og derpaa ved Michelsdags Tider samme Aar begav sig fra Kjøbenhafn til sit Stigt, hvor han ankom til Riibe d. 4 Octobr. I samme sit Embede, som han med een uafsladelig Fliid og utrættet Nidkierhed paa 10de Aar forestod, indviede han den nuværende Bisp i Aalborg, Biskop Broder Brodersen, indsatte 22 Provster, ordinerede 72 Præster, beskikkede 3 Rectores og een Con-Rectorem, og i det øvrige til sin Dødsdag forrættede sit anbetroede Embede med en utroelig Omhyggelighed.

I Egteskab var han efter Guds Forsyn 2 Gange kommen; første Gang d. 29 Maji 1711 med Jomfrue Theodora Bygball, Sal. Cancellie-Raad Søren Bygballs Datter af Trundhjem, som varede ikkun kort, thj efter 10 Ugers Forløb blev hun ham af Gud ved den grumme da graserende Pest frtaget og til det ævige Liv bortkaldet. Anden Gang d. 16 Novbr. 1712 med Jomfrue Marie Elisabeth Mechen, Sal. Oct. Ioh. Ioachim Mechens, som hos hans Kongelige Høyhed Printz Georg af Engeland var Confessionarius, hans Datter. Dette Ægteskab behagede det den gode Gud at velsigne med 13 Børn, og fremdeles lod blive bestandigere og langvarigere end det første, idet at det varede i 29 Aar 3 Maaneder og 10 Dage, da det omsider efter den allmægtigste Guds behagelige Villie, blev afbrut ved den Sal. Mands dødelige Afgang, som skeede den 26 Febr. 1741, da han havde opnaaet paa 18 Dage nær sine 59 Aar.

Finis omnium mors miseriarum.

I det samme Hdskr.-Fascikel, der gemmer foranstaaende Optegnelser om Matthias Anchersens Levned, findes ogsaa Udkast til en latinsk Biografi af ham, der er en Del udførligere end den danske, men ikke naar længere end til Aaret 1711. Hvem der har forfattet den, antydes ikke. Noget taler for, at Anchersen selv er Forfatteren, thi Stykket er skrevet i hans elegante latinske Stil, og indeholder saa specielle Efterretninger, at de kun kunne stamme fra hans egen Meddelelse; men Haanden er ikke hans, og den store Ros, der ydes hans Flid og Evner, har han dog vel neppe selv vovet sig til at nedskrive. En anden maa da antages paa Grundlag af Anchersens Optegnelser at have forfattet det foreliggende Udkast, som dog ikke er fuldført. — Da det ingenlunde er uinteressant og kan tjene til at supplere foranstaaende danske Levnedsbeskrivelse, meddele vi et længere Brudstykke deraf, hvori hans Virk-

somhed som Rector i Fredericia<sup>1)</sup> og hans Omgang med Jøderne sammesteds skildres, ligesom de første af hans Fata paa Udenlandsrejsen omtales.

— — Vacabat ineunte Junio Anni 1701 Rectoratus Scholæ Trivialis Fridericiensis, evocato ad Superos è statione scholastica cl. viro Mag. Gerhardo Morwillio, unde, cum novus in locum demortui Rector a Patre pl. venerabili D. Ansgario Anchersen esset surrogandus, filium hunc suum Matthiam Anchersen, non sanguinis, sed virtutis ratione substituit, certissimus, ut ætas 19 annorum, vix arduo muneri aliàs matura, hic tamen abunde suffectura esset. Regium diploma impetravere supplices Parentis Antistitis literæ 11 Junij MDCCI. Dicto itaqve Hafniensi Academiæ vale, Fridericiam petiit. Sed strenuum Viri impetum remorabatur præpropera beati Parentis Episcopi Anchersen mors. Ripas proinde primum repetendas imperabant persolvendæ Parenti optimo exsequiæ. Quibus demum peractis, rebusque domesticis compositis, Scholam suam Fridericiensem primum eruditionis suæ theatrum adiit partibusque suis egregie functus omnes in sui admirationem convertit juvenis Rector. [Solenni tamen inauguratione eo usque dilata, donec novum Parenti successorem daret Regia Majestas. Hic tandem factus Vir pl. venerabilis et nobiliss. Mag. Christianus Muus, Rectorem Scholæ Fridericiæ ipsis S. Martini festi vigiliis hora 9 matutina renunciavit]. Pergebat sic in munere scholastico strenuus, brevique vicinarum Rectoribus, nonnullam subinde alumnorum suorum jacturam passis, indefessa sua strenuitate pæne ad invidiam incitavit. Reviviscere ita cæpere Musæ Fridericienses, hoc Apolline animatæ, ac pæne superbire, cum hujus pernici industria effectum sit, ut, quæ Academiæ Hafniensis germina quotannis mitteret eò præstarent

---

<sup>1)</sup> Fra denne Tid er et fint latinsk Digt af M. Anchersen til Peder Terpager foran i dennes Udgave af *•Ripensium Episcoporum Series et Vita•* etc. Hafn. 1704. Det er dat. Prid. Cal. Nov. 1703.

profectu, ut ipsi etiam Scholarum omnium Daniæ et Norvegiæ principi, id est, Hafniensi litem moverint, deque principatu certarint æquales.

Et qvamvis Scholæ suæ perdius et pernox invigilaret, horis tamen subsicivis (qvarum plurimam plerumqve partem in promovenda discipulorum studia prodigaliter insumebat) Rabbinnica sua recolebat. Invitabat virum ad hasce delitias loci opportunitas. Cum etenim in urbem Fridericiam, tanqvam in communem aliquem alveum<sup>1)</sup>, confluxerit omne genus incolæ, minime defuisse circumvolitantes (ut Judæos vocat Bernh.) per totum orbem apes, cogitandum est. Horum adire Sacra, qvoties festiviora vocabant eorum tempora, non dedignabatur, consociatis jam intra privatas ædes, jam intra publicos Synagogæ Judaicæ parietes sermonibus cum doctissimo Synagogæ Rabbino Abrahamo . . . . .<sup>2)</sup> valideque adeo amentia recutitæ propaginis<sup>3)</sup> argumenta nervosis, tanquam amentata hasta<sup>4)</sup>, Scripturæ S. et Rabbinnorum testimoniis retundebat, ut lites quidem suas ad eum tanquam gnarum judicem venerabunde detulerint. Non latuit interim Rabbinnorum Coryphæum nobiliss. Johannem Steenbuchium hæc Viri solertia, crebris inter ipsos commeantibus literis prodita; unde Ao. MDCCIV, ineunte vere, publico illam LL. Orientalium peritiæ encomio mactat in Dissertat. ult., qvæ inscribitur Examen Versionis vernaculæ ad Stateram Ebræi Codicis p. 293 et seqv., ubi Versionem Latinam Systematis Judaici Ikkarim dicti, qvod Steenbuckius olim confectum et imprimi cæptum, jam per adductas loc. cit. moræ causas imperfectum premebat, Anchersenio inscio in manus tradit. Et qvamvis publicum qvibuscunqve potuit precibus môdeste declinavit Anchersen, rescripsit tamen Steenbuchius his verbis: Versionem meam

---

<sup>1)</sup> Rettet til: commune aliquod chaos.

<sup>2)</sup> Aabent Rum i Hdsk. Jvfr. foran, S. 425.

<sup>3)</sup> Den omskaarne Slægts.

<sup>4)</sup> Amentata hasta, med Kastespyd.

Ikkarim tibi trado, uras, comburas, scindas, descindas, et irrupta tamen nostra amicitia manebit.

Conceptum de se Steenbuchii spem eludere religioni ratus Anchersen, mox specimini peritiæ suæ Orientalium LL. accinxit. Nec mora, insequentis Octobris die 29, circa quod tempus Hafniacas revisere Musas gavisus fuerat, Dissertationem edidit, quam inscripserat: Spicilegium Defectus Lexicorum Rabbinicorum etc. Quod cum plurimis probaretur eruditis, egregiam hanc Rabbिनorum lectionem et intelligentiam in Anchersenio extollentibus, exporrecta illud fronte inprimis excepit, cui dedicaverat, Magnus Daniæ et Norvegiæ Cancellarius Conradus Comes de Reventlow etc. etc., Academiæ Patronus, itaque amavit, ut ingenium Anchersenii et industriam ad Augustissimum Regem eo imprimis nomine referret, ut cognita reviviscente in hoc filio Parentis virtute, aliquam quoque in erectum hoc pectus gratiam derivaret. Facilis in vota et preces Magni Cancellarii de conservanda salute Academiæ solliciti flectebatur Monarcha Clementissimus, gavisus in filio virtutem Parentis, quem à Confessionibus et Conscientia olim comitem in itinere apud externos Princeps habuerat, in vitam quasi redire; et mox MDCCCV d. 21 Februarij Matthiam Anchersen Philosophiæ et Theologiæ Professore in Universitate Hafniensi diplomate Regio clementissime designavit, eo inprimis fine, ut si Professione Lingvæ Ebrææ Theologicam stationem permutaret Steenbuchius, haberet olim Academia, quem tanto in Antiquitatibus Orientalibus Viro successorém dignissime surrogaret. — Fridericiensem palæstram dudum repetierat M. Anchersen, quam incredibili redamatam amore ideo deserere noluit, ratus sudandum in hac arena strenuus, ut Academiam tanto ardentiori amore sibi devincret. Πεντάθλος sive Qvinqvertiones suos celebrabat Græcia, in quibus ut et nomen aliquod haberet, integrum quinquennium in stadio Fridericiensi absumendum decrevit. Proinde Ao. MDCCVI d. XI Junij (redeunte in orbem

quinquennio, a quo primum fasces viriliter susceperat scholasticos) susceptos fasces ea quidem ætatula, quâ tum primum eos affectare audent alii, gloriose summaque cum autoritate deposuit.

Peregrinandum jam erat florentibus annis, ne, qui florem ætatis aliorum commodis impenderat, fructuum ejus delitias ipse nullas gustaret. — — Ut fieret Professor eo celebrior, viros, quorum in scriptis virtutem dudum cognoverat, de facie cognoscere aiebat. — — — Dicto itaque amicis vale d. 30 Junij 1706, exteras visurus oras, Hamburgum contendit, delectatus impelsissime seniori Esdra Edzardo, Rabbinorum Principe, ejusque filio Georg. Eliezere Edzardo, pariter atque Viro Doctissimorum oculo Joh. Alberto Fabricio, quos omnes humanitate sua atque eruditione statim cepit. Inde transmissis Oldenburgo et Brema, rectâ Groningam perrexit antiqui et antiquitatibus Judaicis versatissimi Joh. Braunii, Hebr. L. et Theol. Profess., colloquiis et adspectu fruiturus, ibidem per aliquod tempus commoraturus, nisi nimia in Lutheranos exasperati Senis acerbitas inque omnes morositas humanissimum Virum depulisset. Humanitate tamen Pauli Hulsii Theol. D. et ibidem Professoris refocillatus septimanas aliquas transmisit. Leowardia deinde Principisque Nassaviensis Aula perspecta, Franeqveram petiit. — — Hic in amplexus Viri pl. Venerabilis et Celeberrimi D. Campegi Vitringæ ruere gestiit, ejusque profunda perfundi eruditione. Advenam certatim amabant D. Philipponeus d'Hautecourt, Theol. Prof., Jacobus Rheenferdus, L. Ebrææ et Orient. Professor dignissimus, Lambertus Bos, Gr. L. Prof., Dn. D. van Andala, Cartesianæ Philosophiæ Professor, strenuum auditorem. Hic usque ad ultimum Octobrem substitit, præstolatus fratrem juniorem, Martinum Anchersen, Halâ Saxonium venturum, postea comitem itineris futurum, ea tamen mente ut integram Franeqveræ hiemem absumeret, nisi Virum spe sua deiecisset Vitringæ surditas, et cerebrosi Rheenferdi singularitas inque Prophetiis Judaicis expli-

candis perversitas. Unde sarcinis compositis Leowardiam et Groningam remeavit. — — —

I den nævnte Hdskr.-Samling findes et længere Brev fra Matth. Anchersen til den berømte (senere Statsminister) Iver Rosenkrantz, der synes at have været hans Velynder, ligesom han var en Skjønner af Lærdom. Brevet, der vistnok er Originalen, er skrevet med Anchersens fine og smukke Haand, der har et ejendommeligt, udenlandsk (hollandsk) Præg. Det er fra den Tid, da A. var Præst i Taarnby paa Amager. Med Forbigaaelse af en længere Redegjørelse for Indholdet af et tyrkisk Hdskr., som Rosenkrantz havde tilstillet Anchersen, fortjener det øvrige af Brevet Meddelelse her.

Illustrissimo et Excellentissimo Heroi  
Dño Ivaro de Rosencrantz,  
Ordinis Danebrogici Exquiti splendidissimo,  
S<sup>æ</sup> R<sup>æ</sup> M<sup>tis</sup> Consiliario Intimo,  
Diæceseos Wiburgensis Præsidi et Præfecto  
etc. etc.

Literarum, Literatorumque Patrono Gratosissimo,  
S. P. D.

Matthias Anchersen.

Qvò gravius discessu tuo ad regendam Diæceseos Wiburgensis provinciam, Mæcenas Benignissime, vulnus, juxta cum reliqvo clientelarum tuarum grege, accepi, eò ocyus reditu Tuo, velut benefico sidere, animatus convalui, ad gratiosa dextræ tuæ oscula admissus, ut omnigenæ prosperitatis vota, qvels Te certatim prosequimur, æternumqve prosequemur, si non in sinus tuos effunderem, saltem ad pedes tuos venerabunde deponerem. Auxit illico lætitiā, et ingentibus in me meritis tuis cumulum adjecit novum gratiæ pignus, allatum è Cimbria MSS<sup>tum</sup> Orientale, civibus meis non perinde notum, ut, in qvo vires ingenii mei experirer, haberem. Gratulatus mihi impensissime de lucu-

lento hocce affectus tui testimonio, datæ obsequii gloriæ et occasione manum avidissime injeci, ne in Oriente, per quam victricia olim arma circumtulera, hodie plane hospes videretur Cimber. Nec mora, redditus Tusculo meo, operi me inconnivus accinxi, verum industriam et qualescunque conatus meos id tempus sufflaminavit iracundior Lucina, quæ exquisitis adeo doloribus dimidium animæ meæ, Uxorem, excarnificavit, ut vitæ spes omnis decollaret<sup>1)</sup>. Codicem hinc cum animo abijcere coactus circa lectum hædere habui, ut moribundæ deprompta è Sacra Penu remedia, velut unicam Panaceam (nam in cæteris Medentium consiliis spes nulla supererat) suggererem, ut ut horarias inter mortes ipse mortuo, quam vivo, similior. Redeunte tandem in vitam uxore, ad propositum pariter opus redii. Verumenimvero hebetatam diuturnis luctibus et excubiis aciem morabatur, immo fugiebat iniquior Codicis scriptura, punctis diacriticis non satis probe insignita. Accessit ad hæc mala obscurius hiemantis anni cælum, quo quidem sufflamine<sup>2)</sup> fiebat, ut librum tantisper, dum liquidior anni et aciei lux affulgeret, è manu deponerem. Diuturni nunc silentii ac comperendinationis causas habes, Mæcenas Gratosissime, ne per inertiam meam stetisse credas, quod serius ad Te, Dominum suum, redeat fiduciaris Codex. Ac ne situ obductum et otio apud me emarcuisse<sup>3)</sup> hospitem existimes, secreta nostra commercia ac colloquia prodam, quid sinu suo recondat hæc Eleusis, palam, jussu Tuo, expositurus.

(Anchersen giver nu en Række Oplysninger om Haandskriftes Indhold. Det var en i det tyrkiske Sprog affattet Kronologi over de osmaniske Sultaners Historie. Derefter slutter han Brevet saaledes:)

Quod superest, Mæcenas Gratosissime, venerabunde obtestor illum Tuum animum, qui mortales supergressus ter-

<sup>1)</sup> glippede.

<sup>2)</sup> Hindring.

<sup>3)</sup> tabe i Liv og Kraft.

minos Literis unice recreatur, illam mentem, qua cunctas Scientias, velut in ædícula inclusas, complecteris, illas Tuas dotes invidendas, quibus Orbis Augustos in amorem admirationemque Tui toties coniecisti, illum Tuum genium, qui immortalia spirat, ut lucubrationunculam hanc, devotique animi calamum serena, ut soles, fronte excipias, et favore tuo, tot hactenus argumentis mihi spectato, digneris. Qvodsi plura id genus MSS<sup>ta</sup>, dicam an cimelia? è Cimæriis suis tenebris producit Cimbria Tua, Te, quam possum enixissime, rogatum eo, velis me in laboris partem et ad obsequii gloriam gratiose vocare, ut pariter situm Codicis pariter rubiginem mentis detergam, ego tanto obstrictus merito, referendæ gratiæ, explorandique, si quid in me est ingenii, voluntate a nemine me superari passurus sum. Deum O. Max. suppliciter veneror, ut, qui Majores Tuos, illustrissima non modo Daniæ, sed et Orbis totius Lumina et Ornamenta, virtute, gloriâ, et amore Literarum æqvas, ætate et fortunâ porro superes, ut, Te sospite ac salvo, reviviscant Musæ, Musarumque Cultores incolumes perstent.

Dabam è Tusculo Amagriensi

IV Idus April. Ao. cIdo Idccxxiv.

Fra M. Anchersens Biskopstid er bekjendt hans Stridigheder med Rektor Christian Falster, hvorom udførlige Oplysninger er meddelte af Chr. Bruun i Falsteriana, S. 9 ff. og af S. B. Smith i Personalhist. Tidsskrift, 2. R. I. 290 ff. Om hans Embedsvirksomhed har Stiftsprovst Frøst i sine Efterretninger om Ribe Domkirke, S. 70-3, meddelt nogle Træk. Blandt det kirkehistoriske Selskabs Papirer findes følgende Notits, i sin Tid indsendt af afd. Dr. K. F. Viborg, hvem den mindre velvillige Kommentar ogsaa skyldes.

I Kvong og Lyne Pastorats ældste Kirkebog (fra 1677) findes paa Bindet følgende Notits: „Dom. 11 à Trin. 1735 blev Kroemand i Lyne Kroe, Søren Rask, og hans Hustru, Maren Hansdatter, admitterede til Herrens Nadver, efterat de henimod et halvt Aar over den ordinaire Tiid vare

holdte der fra, formedelst Manden ikke før længe omsider ville beqvemme sig til at betale 1 RDLrs. Mulct, hvilken Hr. Biskopen havde sat dennem udi for deres langvarige onde Levnet og forargelige Omgængelse med hver andre: Samme Dag blev og dennem især, saa vel som ellers heele Meenigheden foreholdt denne Lastes Storhed og Grovhed af Prædike-Stolen, efter Høystb. Hr. Biskopens Ordre. Men om Aftenen blev udviist, af hvad Oprigtighed de havde forligt sig tilsammen og lovet hver andre bedre Omgang, idet at Konen paa nye løb bort etc.\*

Præsten (dengang Hr. Jens Kellinghusen) har altsaa mældt Ægtefolkenes Uenighed til Biskopen. Denne sætter dem i 1 Rds. Mulkt; og da Manden vægrer sig ved at betale den, holdes han borte fra Nadveren (for Opsætsighed mod Biskopen, ikke for sit Forhold til Konen), og først da han betaler, admitteres Ægtefolkene, men maa desuagtet finde sig i, samme Dag at blive fremstillede fra Prædikestolen som afskrækkende Mønstre paa Upaalidelighed (og Opsætsighed?), og — saa løber Konen dog, tiltrods for al denne statskirkelige Sjælesorg, bort fra Manden om Aftenen, rimeligvis efter et dygtigt Slagsmaal.

Mest bekjendt er dog Anchersens ulykkelige økonomiske Forhold, der bleve gjorte bekjendte for hele Riget ved følgende Kongebrev:

#### Anlangende Collect til Biskop M. Anchersen.

Vi Christian VI etc. Gjøre alle vitterligt, at eftersom Vi ere komne i Erfaring, hvorledes os elsk. Matthias Anchersen, Biskop over Riber Stift, formedelst erlidte store Skade i den vores kgl. Residence-Stad Kjøbenhavn i Aaret 1728 overgangen ulykkelig Ildebrand, er geraaden i Uformuenhed til at gjøre vedbørlig Rede og Rigtighed for adskillige af ham oppebaarne publique Penge; saa have Vi, paa det at deslige af Biskop Anchersen skyldig værende publique Penge saa meget desto snarere igjen kunde blive afdragne og betalte, allernaadigst bevilget og tilladet, som Vi og

hermed bevilge og tillade, at der til bemeldte Biskop Anchersens publique Gjælds Afbetaling maa ved en dertil indrettet Bog indsamles en Collect over alt vort Rige Danmark, baade i Kjøbstæderne og paa Landet, og i hvilken Bog, som af Stiftsbefalingsmanden i hvert Stift skal være igjennemdraget og forseglet, enhver, som dermed vorder besøgt, haver at tegne, hvad de af Compassion over fornævnte Biskop Anchersens Tilstand og til Lettelse for det publique Væsen til saadan hans Gjelds Afdragelse godvilligen ville give. Forbydendes alle og enhver herimod, eftersom foreskrevet staar, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn d. 7 Aug. 1739. Under vor kgl. Haand og Signet.

Christian.

J. L. v. Holstein.

I det ovenanførte Skrift af Frost, S. 161—2, vil der findes flere Oplysninger om Biskop Anchersens økonomiske Elendighed. — Hans Skrifter ere tildels omtalte i foranstaaende Biografi<sup>1)</sup>. I det Kgl. Bibliothek findes endnu følgende Haandskrifter af ham:

Excerpta miscellanea de Philosophia, Mathesi ac Astronomia præsertim Orientalium et maxime Arabum (Ny kgl. Saml. 590 b. 4to).

Orationes ab an. 1732 (Gl. kgl. Saml. 2505. 4to).

---

<sup>1)</sup> Jvfr. Møller, *Cimbria literata* I, 19. Et Brev fra Joh. Møller til Matth. Anchersen, dat. Flensburgi 24. Febr. 1711, findes i Univ. Bibl., Addit. 175 Fol. Heri meddeler Møller efter A.s Begjæring Efterretning om Orientalisten Theodorus Petræus fra Flensborg, væsentlig de samme, som senere fremkom i *Cimbr. lit.* I, men mere kortfattede. Tillige beder han A. at oplyse, om hans Fader havde udgivet Skrifter, ligesom han ønskede Fortegnelse over M. Anchersens egne Skrifter saa vel trykte som anecdotata.

---